

Polskie katechizmy różnych czasów

Polskie katechizmy różnych czasów

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o.

Wstęp

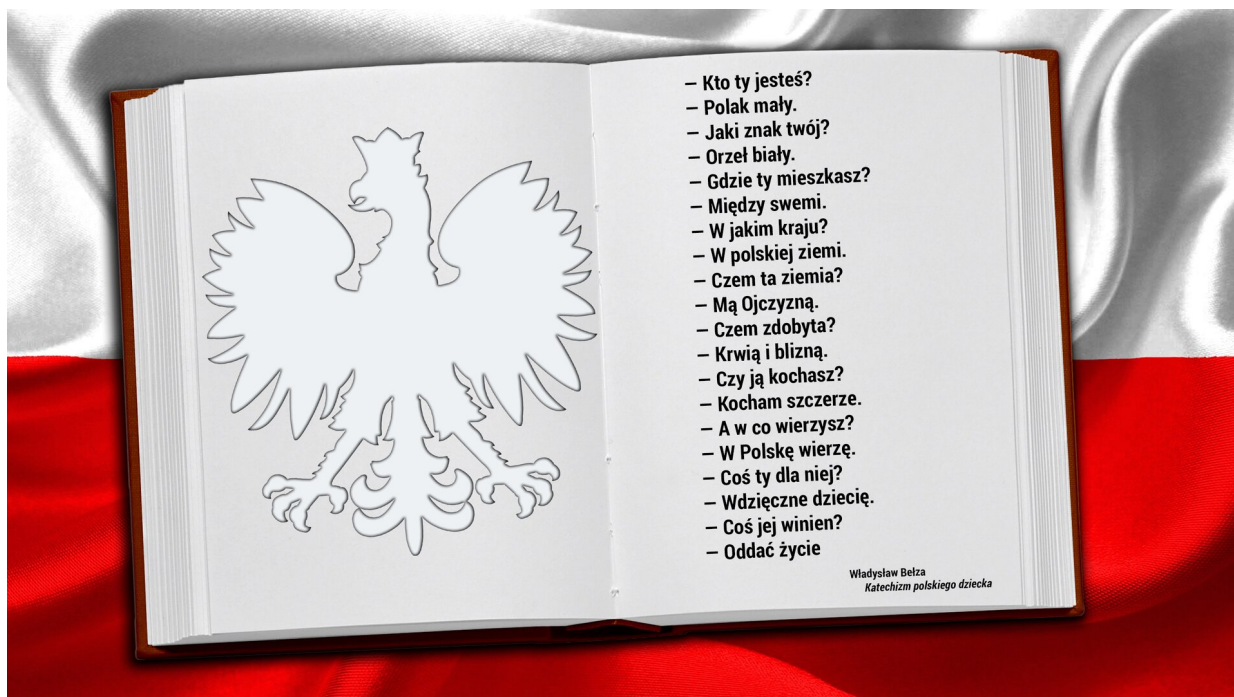
Katechizm – to słowo wieloznaczne, oto najważniejsze znaczenia:

1. wykład podstawowych zasad religii chrześcijańskiej, mający formę pytań i odpowiedzi;
2. podręcznik, książka zawierająca ten wykład;
3. podstawowe wiadomości z jakiegoś zakresu.

Mówimy o katechizmie lekarza, nauczyciela, polityka, czyli najważniejszych zasadach obowiązujących w danym kręgu zawodowym, społecznym.

Czy istnieje Katechizm Polaka, czyli podstawowe zasady *bycia Polakiem*? Zapewne znacie pochodzący z 1900 r. *Katechizm polskiego dziecka* Władysława Bełzy, rozpoczynający się od słów *Kto ty jesteś?* Autor w prosty sposób określa zasady **patriotyzmu**.

W polskiej literaturze znajdujemy próby odpowiedzi na pytanie, co to znaczy być Polakiem i co składa się na polskość. Wydają się one szczególnie ważne w XXI wieku – czasach **globalizacji** i **uniformizacji** wynikającej z wpływu kultury masowej. Może warto więc zastanowić się, jak mógłby wyglądać dzisiaj katechizm młodego Polaka.

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o.

Nauczysz się

- wyszukiwać w wysłuchanych tekstach informacje dotyczące postaw patriotycznych, obowiązków Polaka;
- porównywać poglądy autorów na temat postaw patriotycznych;
- oceniać postawy i wartości ważne dla Polaka;
- sformułować katechizm młodego Polaka.

Cele edukacyjne zgodne z etapem kształcenia.

Po zapoznaniu się z e-materiałem uczeń:

1. rozwija umiejętność słuchania i czytania utworów literackich;
2. rozwija umiejętność wyrażania własnych opinii na temat wysłuchanych utworów;
3. wyszukiuje w tekście konkretnych informacji, poszukują analogii i przeciwieństw w treści;
4. nazywa własne wrażenia płynące z wysłuchania tekstu;
5. porównuje przesłania tekstów literackich pochodzących z różnych epok;
6. podejmuje refleksje na temat obywatelskich obowiązków w czasach wojny i pokoju.

POLSKIE KATECHIZMY RÓŻNYCH CZASÓW – audiobook

Rozdziały:

1. Obowiązki Polaka
2. Polak – patriota, Polak – człowiek

Wskazówka

Wysłuchaj uważnie nagrań i postaraj się na ich podstawie scharakteryzować postawę patriotyczną oraz wynikające z niej obowiązki Polaka.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/P17dTXn99>

Polskie katechizmy różnych czasów

Rozdział 1 Polak XXI wieku

Nagranie zawiera fikcyjną rozmowę dziennikarza z politologiem oraz autentyczne odpowiedzi Dolnoślązaków na pytanie reporterów Gazety Wrocławskiej: Co to znaczy

być Polakiem? udzielone w przeddzień Święta Niepodległości w 2010 roku.

— Być Polakiem, co to znaczy dzisiaj? Czy w XXI wieku kategorie narodowe mają jeszcze jakieś znaczenie?

— Oczywiście, że mają! W zupełności zgadzam się z ujęciem tego problemu przez Jana Pawła II w „Pamięci i tożsamości” – nasze korzenie, nasza ojczyzna nadal są ważne. Kultura europejska powstała jako połączenie różnych kultur. To stanowi o jej wyjątkowości i wartości. Dlatego cały czas trzeba stawiać sobie to pytanie: Kto ty jesteś?

— Czy istnieje coś takiego, jak katechizm Polaka?

— Katechizm Bełzy nadal zawiera podstawowe zasady określające istotę bycia Polakiem. Proste pytania i proste odpowiedzi: Jaki znak twój? Orzeł biały. Czym twa ziemia? Mą ojczyzną. Czym zdobyta? Krwią i blizną. Czy ją kochasz? Kocham szczerze. A w co wierzysz? W Polskę wierzę. Coś ty dla niej? Wdzięczne dziecię. Coś jej winien? Oddać życie. Tu jest wszystko, co ważne: przywiązanie do ziemi ojców, pamięć o historii, wiara w Polskę, sens jej istnienia, okazanie jej wdzięczności, gotowość na poświęcenie własnego życia. W myśl słów tego katechizmu Polska po prostu stanowi ważną wartość dla Polaka.

— Ale czy rzeczywiście nic się nie zmieniło? Żyjemy przecież w XXI wieku. Może ten katechizm Polaka powinien jednak inaczej wyglądać? Przecież nie musimy już walczyć o wolną Polskę.

— Rzeczywiście, walka z bronią w ręku nie jest już koniecznością. Myślę, że ważne jest uświadomienie sobie, że Polakami jesteśmy też na co dzień – pracujemy dla ojczyzny rzetelnie, wykonując swoje obowiązki, płacąc podatki, głosując w wyborach, biorąc udział w uroczystościach państwowych czy też kibicując polskim reprezentacjom sportowym. Poza tym należy pamiętać, że bycie Polakiem nie może być oderwane od bycia człowiekiem.

Co to znaczy być Polakiem? – wypowiedzi pochodzące z Gazety Wrocławskiej.

Licealistka Paulina Lewandowska: To znaczy być obywatelem tego kraju – znać hymn, tradycję, historię. Trzeba przy tym szanować inne narody [...]. Jestem dumna z tego, że jestem Polką. Wszyscy powinniśmy być z tego dumni. Nie powinniśmy się wstydzić naszej historii. Niczym nie różnimy się od innych narodowości. Nie wierzymy w stereotypy, które o nas krążą po świecie.

Maciej Masztalski, reżyser teatralny: Dziś trudno być Polakiem, nawet z punktu widzenia optymisty. Dookoła nas uprawiana jest zonglerka pojęciem polskości i bycia

Polakiem. Na ten temat istnieje chyba kilkadziesiąt różnych definicji. Bycie Polakiem jest utrudniane przez polityków z wszystkich ugrupowań. Bo niezależnie od barw, pod którymi występują, zawłaszczają prawo do decydowania o moich poglądach.

Agnieszka Sypień, mistrzyni karate: Urodziłam się Polką i jestem z tego dumna. Często stoję na podium podczas imprez sportowych i kiedy grają mi Mazurka Dąbrowskiego, to niesamowite uczucie. Wyjazdy sprawiają, że tęsknię za krajem i chętnie do niego wracam. Jestem wtedy szczęśliwa. Nie zajmuję się sporami politycznymi, bo wychowując dwójkę dzieci i uprawiając sport, nie mam na to czasu.

Marian Karmelita, taksówkarz: To bronić i chronić to, co się ma. Z dumą pokazywać, kim się jest. Być Polakiem – to być patriotą. Co to oznacza konkretnie? Trudno powiedzieć... Przejawia się to głównie w mądrości przekazywania i pokazywania tego, co jest moje na zewnątrz. Trzeba to dalej przekazywać. Ja np. wywieszam zawsze na święta narodowe flagę Polski. Nie wstydę się, choć to niemodne.

Profesor Jan Miodek, polonista: To tożsamość związana z ziemią, językiem, kulturą, tradycją i historią. To także patriotyzm prozaicznych gestów, które budują wolny, demokratyczny kraj – takich, jak sumienne wypełnianie obowiązków zawodowych i lojalność, której przejawem może być choćby uczciwe wypełnienie formularza podatkowego. Bycie Polakiem to także odpowiedzialność za swój kraj.

Damian Ul, uczeń i młody aktor: To znaczy mieć ojczyznę w sercu. Każdy przecież gdzieś się urodził i chce zawsze wracać do tych miejsc. Takim miejscem dla nas wszystkich powinna być ojczyzna. To naturalne, że jesteśmy związani sercem z miejscami, gdzie się wychowywaliśmy – z podwórkiem, z kolegami. Pamiętamy o nich przez całe życie. Nie wystarczy urodzić się Polakiem i mówić po polsku.

Jerzy Ślusarski, student: To znajomość historii; świadomość tego, co zawdzięczamy tym, którzy walczyli o niepodległość. Niestety, mam wrażenie, że Święto Niepodległości dla wielu staje się okazją do kolejnego długiego weekendu, a Polacy jednoczą się tylko w obliczu tragedii. Czuć się Polakiem to być patriotą, co niestety nie jest popularne wśród młodych ludzi.

Rozdział 2

Polak – patriota, Polak – człowiek

Nagranie zawiera fragment „Kazania wtórego” Piotra Skargi – renesansowego jezuity, kaznodziei, teologa.

Jako namilejszej matki swej miłować i onej czcić nie macie, która was urodziła i wychowała, nadała, wyniosła? Bóg matkę czcić rozkazał. Przeklęty, kto zasmuca matkę swoje. A która jest pierwsza i zasłużeńsza matka jako ojczyzna, od której imię macie i wszystko, co macie, od niej jest? Która gniazdem jest matek wszystkich i powinowactw wszystkich, i komorą dóbr waszych [...]. Ta miła matka podała wam złotą wolność, iż tyranom nie służycie, jedno bogobojnym panom i królom, które sami sobie obieracie.

[...] Patrzcie, do jakich dostatków i bogactw, i wczasów ta was matka przywiodła, a jako was ozłociła i nadała, iż pieniędzy macie dosyć, dostatek żywności, szaty tak kosztowne, sług takie gromady, koni, wozów; takie koszty, dochody pieniężne wszędzie pomnożone. Sama tylko matka mało ma [...]. Taż matka namilsza uczyniła wam sławę u wszystkiego chrześcijaństwa i u pogaństwa, iż od zachodu i wschodu zacnymi poselstwami uczczony król i pan wasz wielką wam u postronnych powagę i mniemanie czyni. Cóż wam więcej uczynić mogła? Czemuż jej serdecznie miłować i onę w całości zatrzymawać, i dla zdrowia jej wszystkiego tracić, gdy tego jest potrzeba, nie macie? Onę miłując, sami siebie miłuj(e)cie, a nie utracicie; onej nie życząc i wiary nie dochowując, sami siebie zdradzacie.

Gdy okręt tonie, a wiatry go przewracają, głupi tłumoczki i skrzynki swoje opatruje i na nich leży, a do obrony okrętu nie idzie, i mniema, że się sam miłuje, a on się sam gubi. Bo gdy okręt obrony nie ma, i on ze wszystkim, co zebrał, utonąć musi.

Ten namilszy okręt ojczyzny naszej wszystkich nas niesie, wszystko w nim mamy, co mamy. Gdy się z okrętem źle dzieje, gdy dziur jego nie zatykamy, gdy wody z niego nie wylewamy, gdy się o zatrzymanie jego nie staramy, gdy dla bezpieczeństwa jego wszystkim, co w domu jest, nie pogardzamy: zatonie, i z nim my sami poginiemy. W tym okręcie macie syny, dzieci, żony, imienia, skarby, wszystko, w czym się kochacie. W tym tak wiele dusz jest, ile ich to królestwo i państwa przyłączone mają.

Rozdział 3

O wolną Polskę

Nagranie zawiera tekst „Roty” – pieśni Marii Konopnickiej, napisanej w 1908 roku, stanowiącej protest przeciwko nasilającej się germanizacji. Pieśń po raz pierwszy została wykonana publicznie przez kilkuset chórzystów 15 lipca 1910 roku, w czasie uroczystości odsłonięcia pomnika Grunwaldzkiego w Krakowie.

Nie rzucim ziemi, skąd nasz ród,

nie damy pogrześć mowy.

Polski my naród, polski ród,

królewski szczep piastowy.

Nie damy, by nas zgnębił wróg.

Tak nam dopomóż Bóg!

Tak nam dopomóż Bóg!

Do krwi ostatniej kropli z żył

bronić będziemy ducha,

aż się rozpadnie w proch i w pył

krzyżacka zawierucha.

Twierdzą nam będzie każdy próg.

Tak nam dopomóż Bóg!

Tak nam dopomóż Bóg!

Nie będzie Niemiec pluł nam w twarz,

ni dzieci nam germanił.

Orężem stanie hufiec nasz,

duch będzie nam hetmanił.

Pójdziem, gdy zabrzmi złoty róg.

Tak nam dopomóż Bóg!

Tak nam dopomóż Bóg!

Nie damy miana Polski zgnieść,

nie pudziem żywo w trumne.

Ojczyzny honor i jej cześć,

podniosiem czoło dumne.

Ziemie odzyska ojców wnuk.

Tak nam dopomóż Bóg!

Tak nam dopomóż Bóg!

j.polski_scen42_audiobook

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Wersja tekstowa z wyróżnieniem pojęć

Polecenie 1

Które z zaprezentowanych wypowiedzi na temat bycia Polakiem są Ci bliskie?

Polecenie 2

Na podstawie tekstu Piotra Skargi napisz, jakie są obowiązki Polaka.

Polecenie 3

Scharakteryzuj postawę podmiotu lirycznego w utworze Marii Konopnickiej. Do jakich faktów historycznych nawiązuje *Rota*?

Podsumowanie

Katechizm Polaka, czyli podstawowe zasady określające stosunek do ojczyzny, zmienia się w zależności od sytuacji historycznej, inne obowiązki ma Polak żyjący w niewoli, inne zaś w kraju wolnym.

Wartością niezmienną, określającą istotę postawy obywateli wobec kraju, jest miłość do ojczyzny, która zakłada odpowiedzialność za nią, troskę o jej dobre imię, szacunek do historii i przywiązanie do rodzimych tradycji.

W świecie współczesnym ważne jest pielęgnowanie polskości oraz dorobku przodków. Patriotyzm nie wyklucza krytyki wobec zachowań niepożądanych, zgubnych dla wolności wewnętrznej i zewnętrznej kraju.

Patriotyzm jest głęboko wpisany w nakaz miłości bliźniego, to obywatelska uczciwość, gotowość do poświęcenia, odpowiedzialność.

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o.

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o.

PRACA DOMOWA

Praca domowa

Polecenie 4.1

Zadanie 1.

Na podstawie wysłuchanych tekstów stwórz katechizmy Polaków żyjących w XVI, XX i XXI wieku. Teksty mogą mieć formę pytań i odpowiedzi lub punktów określających zasady postępowania.

Zadanie 2.

Zredaguj fikcyjną rozmowę z Polakami żyjącym w XVI i XX wieku, jak rozumieją pojęcie patriotyzmu.

Ćwiczenie

Ćwiczenie 1

Spośród zaprezentowanych wartości i postaw wybierz te, które zdaniem współczesnych rozmówców określają pożądaną postawę Polaka XXI wieku.

postawa Polaka współczesnego

rzetelne wykonywanie
obowiązków

dbałość o język i kulturę

wzajemna życzliwość

lojalność

szacunek dla prawa

poświęcenie własnego życia

walka za ojczyznę

pamięć o historii

tolerancja

odpowiedzialność za kraj

kultywowanie tradycji

Inna wersja zadania

Ćwiczenie 3

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Inna wersja zadania

Ćwiczenie 5

Dopasuj cytaty z tekstu „Roty” do wskazanych postaw.

dążenie do zachowania mowy ojczystej

*Polski my naród, polski ród / królewski
szczep piastowy*

wierność ojczyźnie, przywiązanie do
ziemi

nie damy pogrześć mowy

obrona honoru Polski

*Do krwi ostatniej kropli z żył / bronić
będziemy ducha*

bezgraniczne poświęcenie dla ojczyzny

Nie rzucim ziemi, skąd nasz ród

związek z przeszłością, historią

*Nie damy miana Polski zgnieść / nie
pudziem żywo w trumne*

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

| Inna wersja zadania

Słowniczek

patriotyzm

(łac. *pater* – ojciec, *patria* – ojczyzna) silne przywiązanie do własnej ojczyzny, miłość do ojczyzny

wolność

to niezależność jednego państwa od innych państw w sprawach wewnętrznych i stosunkach zewnętrznych

nacjonalizm

(łac. *natio* – naród) postawa i ideologia uznająca interes własnego narodu za wartość najwyższą. Pod koniec XIX w. nacjonalizm zakładał coraz częściej nieuchronność konfliktu pomiędzy narodami, służąc jako uzasadnienie wojny i ekspansji przez wykazywanie wyższości danego narodu jako *lepszego* pod względem cywilizacyjnym lub rasowym. Integralną częścią takiego nacjonalizmu był antydemokratyzm. W następstwie pojawienia się tzw. nacjonalizmu integralnego, termin *nacjonalizm* nabrał tego pejoratywnego znaczenia, jakie miewa obecnie

globalizacja

(ang. *global* – odnoszący się do całego świata) ogół procesów prowadzących do coraz większej współzależności i integracji państw, społeczeństw, gospodarek i kultur, czego efektem jest tworzenie się „jednego świata”, światowego społeczeństwa

uniformizacja

(łac. *uniformis* – jednakowy) zjawisko upodabniania się zachowań członków jakiejś grupy, ujednolicenie, schematyzacja działań, również utracenie cech indywidualnych

szowinizm

(fr. *chauvinisme* od nazwiska *Nicolas Chauvin* [czyt. nikolas szowę], postaci z komedii *Scribe'a* – żołnierza napoleońskiego pełnego bezkrytycznego uwielbienia dla cesarza) chorobliwe uwielbienie swego narodu, połączone z nienawiścią do innych narodów

germanic

(germanizować) wynarodawiać, poprzez nakłanianie lub przymuszanie ludności rdzennej określonego terenu do przyswojenia języka niemieckiego oraz kultury niemieckiej

sprośności

nieprzyzwoity, bezwstydný sposób zachowania, postępowania; nieprzyzwoitość, bezwstydność, zbereźność

okreszona

ozdobiona

swawolność

nadużywanie swobody

Powrót do e-podręcznika

E-podręcznik „Kultura odmiennia”

<http://www.epodreczniki.pl/reader/c/131144/v/latest/t/student-canon>

1.3.2.3. Wielkie małe działanie!

<http://www.epodreczniki.pl/reader/c/131144/v/latest/t/student-canon/m/j0000007USB1v50>